

De Tol

door B.C.J. Krijnen

Uit de kinderjaren van Wilhelmina Veen-Splint

Na de dood van Wilhelmina Veen-Splint op 9 december 1992 kreeg ik van haar dochter Trudie dit verhaal in handen. Ik vroeg haar of ik dit mocht publiceren. Zij was daar zeer vereerd mee. Dit verhaal is door haar moeder zelf geschreven. Aan de tekst is nagenoeg (red.) niets veranderd.

Wilhelmina Veen-Splint was de dochter van Cornelis (Kees) Splint en Geertruida Calis. Zij woonde in het Tolhuis aan de Hiversumseweg.

In het jaar 1856 werd het Tolhuis gebouwd en werden mijn grootouders Andries Splint en Nelletje Heerschop door de toenmalige burgemeester Jan van den Brink Tzn. aangesteld als echtpaar om het tolgeld, dat van de tol geheven moest worden om van de weg gebruik te maken, te vergaren. Het tolgeld moest eenmaal per week worden afgedragen aan een kantoor in Hilversum waar de burgemeesters van Laren en Hilversum administrateur van waren. Zij ontvingen daarvoor wekelijks FL.1,50 en hadden vrij wonen.

De weg van Hilversum naar Laren was toen maar 1,50 à 2,00 meter breed en was slechts een zandweg. Van het ontvangen geld werd na verloop van tijd een klein straatje gemaakt, welke ook nog door mijn grootvader van eventuele kuilen moest worden ontdaan.

Ook des nachts moest grootvader de tol bedienen. Daartoe was er in huis een bedstede gemaakt aan de kant van de weg en moesten nachtelijke reizigers door te kloppen op de luiken grootvader wakker maken. Dat waren 's nachts de huizer kaasboeren, die altijd met hun tweewielige karren helemaal naar Trier in Duitsland reisden om daar hun kaas te verkopen.

Het paard sjokte dan door de nacht tot het stilstond voor de tolboom en de man op de bok met een schok wakker werd en slaperig van de bok sprong om op de luiken te bonzen. Dan kwam mijn grootvader uit de warme bedstede, schoot haastig een bokjas aan en moest dan op zijn beurt de Huizer weer wakker maken, die al kloppende weer was ingeslapen, met de woorden: "Kerel wordt wakker, ik ben er allang". Dan moest er tol betaald worden en dat was voor zo'n kar acht centen. De tolboom ging dan los, de reis kon worden voortgezet en grootvader kon weer in zijn warme bed.

Nelletje Splint-Heerschop, de moeder van Kees Splint en grootmoeder van de auteur. Coll. B. Krijnen

Kees Splint en Truitje Calis, de vader en moeder van de auteur. Coll. B. Krijnen

dat loopt niet

Mijn grootouders kregen vier kinderen: twee jongens en twee meisjes. Cornelis, die later met mijn moeder trouwde, oom Klaas die jong stierf, Mijntje die later zuster Martha werd in de kleuterschool naast de St. Vituskerk in Hilversum, en Wijntje die later met Mijns van den Brink trouwde en in Laren woonde. Wijntje was ook mijn peettante waar we altijd tussen de middag mochten eten omdat wij zover van school woonden.

Mijn grootouders moesten erg zuinig leven want de verdiensten waren niet groot. Daarbij kwam ook nog dat grootvader geruime tijd ziek werd. Dat kostte veel geld en grootmoeder was gedwongen met een gouden ketting met kruis, wat vaak het enige sieraad was dat men had, naar de burgemeester te gaan en dat als onderpand aan te bieden voor wat geld voor het gezin. De burgemeester voelde er niets voor en zo was grootmoeder gedwongen naar een laarder vrouw, Jantje van Laar, te gaan die dat onderpand met alle liefde en behulpzaamheid gaf.

Zo ging het leven verder. Eén dochter werd religieus en was in Hilversum als zuster Martha zeer bekend en bemind door de kleuters en hun ouders.

Helaas stierf zij vrij jong. Oom Klaas was in militaire dienst, kreeg longontsteking en overleed ook jong. Daarbij kwam nog een groot drama. Oom Klaas werd begraven op het St. Janskerkhof en dat was achter ons huis. Mijn vader had toen al kennis aan Geertruida Calis (mijn moeder), die op de dag van de begrafenis voor hulp aanwezig was. Terwijl zij buiten de emmers schuurde hoorde zij een knetterend geluid achter het huis en zij zag tot haar schrik, toen zij achter het huis ging kijken, dat de hooiberg in brand stond. In allerijl werden de mensen op het kerkhof gewaarschuwd. Met emmers water, die eerst nog uit een zware pomp moesten komen, werd gepoogd het huis te redden. Maar helaas, het brandde geheel uit op een paar buitenmuren na.

Grootmoeder stond er toen helemaal alleen voor, want grootvader was toen al dood. Het was allemaal verdriet en ellende. De brand was door jongens die vuurtje-stookten ontstaan. In de haast werd er een soort hutje op de heide vlak bij het afgebrande huis opgezet. Daar moest grootmoeder het dan maar zien te redden, want de tol mocht niet zonder beheerder zijn. Ene rijke heer, de heer Bakker die een grote villa op het Laarderhoogt bewoonde, was zo medelevend dat hij zei: "Vrouw Splint, je mag met je gezin net zolang dat het weer wat opgebouwd is bij mij in huis komen wonen". Dat zijn dingen die men niet vergeet.

Na verloop van tijd trouwde ook de dochter Wijntje met Mijns van den Brink en ging in Laren in de Pijlsteeg wonen. Ook Cornelis (mijn vader dus) trouwde met Geertruida Calis en zij kwamen bij mijn grootmoeder in het tolhuis wonen. Uit dit huwelijk werden drie meisjes geboren: Nelly, Anna en Mina. Moeder hielp vader veel op het land, want daar was veel te doen. We hadden ook nog zeven koeien en een paard. Het was soms wel moeilijk met twee vrouwen in huis, want grootmoeder was nog erg bijdehand. Zij zorgde voor de tol, het huishouden en ons.

Toen mijn oudste zusje vijftien jaar oud was kreeg zij plotseling kinder-verlamming en dat was een hele slag voor mijn ouders. Ze kon helemaal niets en heeft wel anderhalf jaar op bed gelegen. Zij is toen met elektriseren heel langzaam beter geworden. Ze moest weer helemaal leren lopen, maar ze werd toch beter. Zo goed zelfs dat ze lopend met vader naar Trompenburg in Hilversum ging naar ene mijnheer Blauw, die schatrijk was, maar ook een dochter had zoals Nelly geweest was. Zij ging er als troost voor haar heen zo dat zij misschien toch ook wel weer beter kon worden. Helaas gebeurde dat niet, ondanks de vele doktoren reed ze nog steeds in een karretje. Mijn zusje Nelly kreeg het later ook weer terug en is uiteindelijk in 1919 aan de spaanse griep gestorven. Zij was niet sterk genoeg om die ziekte te weerstaan.

Wij moesten als we uit school kwamen vader helpen op het land met knollen plukken. Dat vond ik heel erg, want als het gevoren had zaten

ze erg vast en huilde ik van de bijna bevroren vingers. Maar het moest nu eenmaal. Ook moesten wij in het najaar aardappels rapen, maar dat was niet zo erg.

Zo leefde ons gezin voort. Als ik uit school kwam, ik was toen ongeveer een jaar of elf, moest ik dikwijls grootje (zo noemde wij grootmoeder) gaan zoeken. Die was al negentig jaar, heel sterk van gestel maar in haar hoofd helemaal kinds. Ze liep steeds weg, zogenaamd naar Blaricum waar haar vader en moeder volgens haar nog leefden en woonden. Zodoende moest zij telkens weer gezocht worden en weer mee naar huis genomen worden als we haar hadden gevonden. En al vertelde wij haar wel honderd keer: "Je bent hier thuis, je vader en moeder zijn allang dood, ik ben Cornelis je zoon en dat zijn je kleinkinderen", toch zei ze dan: "Maar nu moet je mij naar huis brengen". Als het avond werd en nacht, begon ze te huilen en liep ze van de ene deur naar de andere, maar die waren natuurlijk op slot.

Mijn ouders sliepen zo haast geen nacht rustig. Toen kwam ook nog de vader van mijn moeder alleen in een huisje te zitten. Eerst was hij nog met een ander oud mannetje, maar die ging dood en dus was grootvader Lammert Calis alleen, en dat ging niet want hij was tachtig jaar en stokdoof. Nou, dacht mijn moeder, ik heb nog een broer (Gerrit Calis) en die heeft geen kinderen, daar moet vader dan maar in huis komen. Maar zijn vrouw, onze tante Jaantje, voelde daar niet veel voor, dus moest grootvader Calis maar naar ons tolhuis. Zo zaten wij daar met twee stokoude mensen, een zusje met kinderverlamming in bed, een tolboom, een boerderij en met de tijd hadden we ook nog een café dat steeds drukker werd.

Buiten hadden we een mooi terras onder de oude hoge bomen met stoelen en tafeltjes en men kon daar wat drinken. In het begin bestond dat, zoals op het fietsenrek aangekondigd werd, uit bier, melk en limonade. Aanvankelijk verkocht grootmoeder ook nog stilletjes een borreltje want een vergunning had ze daar niet voor. Tot ze, doordat mensen die de boel verraden hadden omdat ze zelf een café in het dorp hadden en bang voor concurrentie waren, werd bekeurd. Maar grootmoeder kreeg later het geld weer terug toen ze wisten hoe de vork in de steel zat en bleek dat er bij ons nooit dronken mensen waren. Maar ook daar kwam een einde aan. In 1918 stierf grootmoeder, 96 jaar oud en door iedereen Nelletje van de Tol genoemd. Enige maanden later stierf ook mijn zusje Nelly, zij was toen 21 jaar oud. Dat alles moesten mijn ouders verwerken. Zij zochten troost en steun bij God en zij wisten door hard werken de boel draaiende te houden.

Ik herinner mij ook nog, ik was toen ongeveer elf jaar en kwam net uit school, dat een jongen die op de hoek van de St. Janstraat woonde tegen mij zei: "Jouw vader heeft een ongeluk gehad, zijn paard is op hol geslagen en toen is de boerenwagen over hem heen gereden". Ik kon het eerst haast niet geloven, maar toen ik thuiskwam zag ik vader helemaal in het verband bij de tafel zitten. Hij was eerst bij boer Van Eijden aan de St. Janstraat binnengedragen. Er werd met spoed een dokter gehaald (dat was dokter Willigenburg), maar dat was niet onze dokter, die was er op dat moment niet. De dokter had tegen mijn vader gezegd: "Het is een beetje gekneusd, rook maar een pijpje Splint dan wordt het wel beter". Dezelfde avond om 9 uur kwam onze eigen dokter (dokter Lommel) en die zei tegen boer Van Eijden die nog even bij vader was komen kijken: "Nou, je bent wel een boer, maar je kan toch zien dat die arm helemaal uit de kom hangt". Hij hing er bij als een touwtje en vader had onduurbare pijn. Toch ging men niet naar een ziekenhuis, dat kon de volgende dag pas. Vader was haast bewusteloos van de pijn. Toen hij met mijn moeder in het ziekenhuis kwam, zei de zuster tegen mijn moeder: "dat is zeker uw vader?", zo oud zag vader van de pijn. Vader was maar een jaar ouder dan mijn moeder. Toen de arm weer in het gelid was getrokken herstelde hij vrij snel, de andere verwondingen waren niet gevaarlijk.

De tol aan de Hilversumseweg. Ansichtkaart coll. B. Krijnen

Intussen was het café druk. Als er op de heide militaire oefeningen waren en de militairen kregen rustpauze, dan werd het café bestormd om een potje bier of limonade.

Tot zover de kinderjaren van mevrouw Wilhelmina Veen-Splint. Met hartelijke dank aan haar dochter mevrouw Trudie Hoogeboom-Veen.

De Gooische Zwemschool 1927-1968

door Meta Loeff-Duurland

Op een dag werd de heer Willem Breton, oud-badmeester, door de heer Calis met de auto afgehaald om mee te gaan vissen. Ik heb toen bijgaande foto van hem gemaakt.

Dit was de aanleiding om een iets te gaan schrijven over de Gooische Zwemschool, die in Laren ruim veertig jaar heeft bestaan.

De heer W. Breton. Foto M. Loeff-Duurland

De oprichting

Op 10 december 1927 hebben Burgemeester en Wethouders van Laren de bouwvergunning ondertekend "tot het doen uitvoeren" van een bad en zweminrichting aan het Mauvezand te Laren.

Onder architect Masselink werd het werk uitgevoerd en voltooid. Er werd ontheffing verleend van de verbodsbepaling ten aanzien van het bouwen aan een weg die nog niet was aangelegd. Er was dus slechts zand. Tevens moest er grond worden aangekocht van de heer Pos en werd er ontheffing verleend tot het maken van rieten dakbedekkingen. Het initiatief tot de oprichting werd genomen door de Gooische School. Belanghebbenden en bestuursleden waren onder andere Bartels, Alberdingk Thijm, Lubbers en Haverhals. Draagkrachtigen uit voornamelijk deze kring zorgden voor de financiën.

In 1928 werd de zwemvereniging De Kwakers opgericht door de heer Bartels, die tevens voorzitter werd. Secretaris was de heer De Weert. De vereniging heeft tot ongeveer 1941 bestaan.

Oud-marine man en gepensioneerd onderofficier Bram Schenk werd badmeester tot eind jaren dertig, waarna zijn zoon Bram junior hem opvolgde. Na de oorlog werd de heer W. Breton badmeester.